

9-12 YAŞ ÇOCUKLARININ KAYGI DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

(A Study On The Children' Anxiety Levels According To Some Variables)

Yrd.Doç.Dr. Serap DEMİRİZ
Arş.Gör.Uzm. İlkay ULUTAŞ

ÖZ

Bu araştırma cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba öğrenim düzeyi, annenin çalışma durumu ve anne-baba mesleği gibi değişkenlerin çocukların durumluk-sürekli kaygı puanlarında farklılığa neden olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın örneklemine Ankara ilinde bulunan ilköğretim okullarına devam eden 9 yaşından 300, 12 yaşından 300 olmak üzere toplam 600 çocuk alınmıştır. Çocuklara yüzyüze görüşme yöntemi ile "Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda kız çocuklarının durumluk-sürekli kaygı puan ortalamalarının erkek çocukların durumluk-sürekli kaygı puan ortalamalarından yüksek olduğu, çocukların kardeş sayısı arttıkça durumluk-sürekli kaygı düzeylerinin arttığı, anne ve baba öğrenim düzeyi arttıkça durumluk-sürekli kaygı düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, durumluk-sürekli kaygı.

ABSTRACT

This study aimed at investigating state-trait anxiety levels of the 9-12 age children. The subjects of the study were 600 children between 9-12 ages. They were given "State-Trait Anxiety Inventory for Children". The data collected were evaluated in terms of variables such as sex, sibling number, parents' education levels, maternal employment, parent' vocations. In the analysis of the data, t-test, variance analysis and Tukey HSD test were used. Results show that children' sex, sibling number, parents' education levels, were statistically significant factors on the state-trait anxiety levels.

Key Words: Anxiety, State-trait anxiety.

GİRİŞ

Kaygı rahatsız edici ve acı verici bir duygu olsa da genel olarak insanın varoluşu için gerekli yaşamsal bir güçtür. İç ve dış dünyadan kaynaklanan bir tehlike olasılığı ya da kişi tarafından tehlikeli olarak algılanıp yorumlanan herhangi bir durum karşısında yaşanabilmektedir. Kişi kendisini bir alarm durumunda ve sanki bir şey olacaktı gibi bir duygu içinde hissetmektedir (Işık, 1996).

Kaygı patolojik olmayan boyutlarda ilkel insanlarda düşünme yeteneğinin gelişmesini ve kendini korumak için sembolleri ve araçları keşfedip bulmayı sağlamıştır. Çağımız insanında ise canlılığın, yaşamla mücadele etmenin, yeni şeyler keşfetme ve yaratabilmenin, rekabet ortamında daha olumlu işler yapmanın ve kendini kabul ettirebilmenin bir gereği olarak yaşanmaktadır (Çifter, 1985; Çevik, 1993).

İnsanın dış çevreden gelen tehlikelere karşı doğal tepkisi olan kaygı, kişinin olayların içerdikleri tehlikelerle orantısız, uygunsuz ve abartılmış yanıtlar vermesine de neden olabilmektedir. Kişinin kendine olan güven duygusunun yetersizliği ya da kendisiyle ilgili yetersizlik, beceriksizlik gibi kendini olumsuz yönde algılamasının fazlalığı oranında, uygunsuz yanıtlar verme olasılığı da çok olacaktır. Ayrıca tehlikeli uyarın ortadan kalktıktan sonra bile, kişinin savunucu tutumu ve uygunsuz yanıtları devam edebilecektir (Geçtan, 1995; Işık 1996).

Speilberger kaygıyı durumluk ve sürekli kaygı olarak ele almıştır. Durumluk kaygı; bireyin içinde bulunduğu stresli durumdan dolayı hissettiği subjektif bir korkudur. Fizyolojik olarak da otonom sinir sisteminde meydana gelen bir uyarılma sonucu terleme, sararma, kızarma ve titreme gibi fiziksel değişimler bireyin gerilim ve

huzursuzluk duygularının göstergeleridir. Sürekli kaygı ise; bireyin kaygı yaşantısına olan yatkınlığıdır. Buna kişinin içinde bulunduğu durumları genellikle stresli olarak algılama ya da stres olarak yorumlama eğilimi neden olabilir. Objektif kriterlere göre nötr olan durumların birey tarafından tehlikeli ve özünü tehdit edici(küçültücü) olarak algılanması sonucu oluşan hoşnutsuzluk ve mutsuzluk duygusudur. Bu tür kaygı seviyesi yüksek olan bireylerin kolaylıkla incindikleri ve karamsarlığa büründükleri görülmektedir. Bu bireyler durumluk kaygıyı da diğerlerinden daha sık ve yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar (Zaichkowsky et al., 1980; Öner ve LeCompte, 1983).

Gelişimsel olarak bebeklik döneminden itibaren görülen normal kaygı yaşantıları yetişkinlik döneminde görülür bir neden olmadan patolojik kaygıya dönüşebilmektedir. Görünür geçerli bir neden olmadığı için bu tepkiler patolojik olarak değerlendirilir. Örneğin yok olma kaygısı, ayrılma kaygısı, kastrasyon (iğdiş etme) kaygısı çocuklarda görülen, çeşitli

kişilerden çocuğa empati yoluyla geçebilmektedir. Çocuğun çevresinde bulunan kötü ve yıkıcı otorite figürleri (anne-baba, öğretmen gibi) çocukta kaygı duygusunun oluşmasına neden olabilmektedir. Anne yada bakıcının sürekli olarak incitici davranışlarda bulunmaları çocukta kaygı duygusunun yerleşmesinde etken olabilmektedir. Reddedici ve küçük düşürücü tutumlar kaygı ve güvensizlik duyguları geliştirebilmektedir. Özellikle ergenlik döneminde anne-baba ya da diğer yetişkinlerin alaycı ve küçük düşürücü tutumları çocuk üzerinde yıkıcı etkiler bırakmaktadır.

Sullivan kaygı yaratıcı etmenler arasında çocuğun ilk toplumsallaşma deneyimlerinin de yer alabileceğinden söz etmektedir. Çocuk kendi yaşlılarıyla da başedebilmek için bazı yöntemler geliştirmek zorundadır. Arkadaş ilişkilerinde karşılaştığı itici ve küçük düşürücü davranışlar gibi benzer tepkilerle (özellikle

tepkilerle ortaya çıkması beklenen normal kaygılardır. Ancak bunlar ileri yaşlarda bireyin günlük fonksiyonlarını ve performansını etkileyecek boyutlarda ortaya çıkarsa patolojik olarak değerlendirilir. 1-2 yaş arasındaki çocuğun annesinden ayrılmaya bağlı olarak gösterdiği ayrılma kaygısı doğal karşılanırken, çok iyi imkanlar verilmesine rağmen yaşadığı bir şehirden başka bir yere gidemeyen bir kişinin kaygısı pek doğal karşılanmaz. Yani kaygı içinde bulunulan yaşa göre de normal veya patolojik olarak değerlendirilmektedir (Çifter, 1985; Çevik, 1993; Sims and Owen, 1993).

Kaygının oluşumuna neden olan faktörlerin başında kişinin yetişmesinde etkin olan etmenler gelmektedir. Bu ilişkiler çocuğun ana-babası ve öğretmenleri gibi yetişkinlerin yanı sıra ev dışındaki sosyal çevreyi de içermektedir. Aşırı kaygı özellikle çocuğun yakın çevresinde kaygılı insanların varlığı ile gelişmektedir. Bulaşıcı bir nitelik gösteren kaygı anneden ya da onun yerini almış olan

evde) karşılaşıyorsa çocukta yıkıcı izler bırakabilir. Kaygının yoğunluğu oranında çocuğun davranışları da aksayabilmekte, algılama ve dikkat bozuklukları ortaya çıkabilmektedir (Çifter, 1985).

Bu gün bir çok alanda genel eğilim problem ortaya çıkınca çözüm yolları aramak değil, önceden tedbir alarak problemin ortaya çıkmasını engellemektir. Bu nedenle yetişkinlikte görülebilecek sürekli kaygı duygusunun temellerinin çocukluk yıllarına dayandığı göz önüne alınarak belli aralıklarla çocukların kaygı düzeylerinin incelenmesinin ve sonuçlara göre tedbir almanın önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba öğrenim düzeyi, annenin çalışma durumu, anne ve baba mesleği gibi değişkenlerin çocukların durumluk-sürekli kaygı puanlarında farklılığa neden olup olmadığı belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın örnekleme Ankara ilinde bulunan ilköğretim okullarına devam eden 9 yaşından 300, 12 yaşından 300 olmak üzere toplam 600 çocuk alınmıştır. Çocuklara yüzyüze görüşme yöntemi ile Spielberg' in 1973' de geliştirmiş olduğu "State-Trait Anxiety Scale For Children"ın Özusta (1993)'nın Türkçe'ye uyarlaması, geçerlik ve güvenilirliğini yapmış olduğu "Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri" uygulanmıştır. Cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba öğrenim düzeyi, annenin çalışma durumu, anne ve baba mesleği gibi değişkenlerin çocukların durumluk-sürekli kaygı puanlarında farklılığa neden olup olmadığı araştırılmıştır. Verilerin analizinde çocukların durumluk-sürekli kaygı puanlarında cinsiyet ve annenin çalışma durumu gibi değişkenlerin farklılığa neden olup olmadığının belirlenmesi için t testi, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumu, anne ve babanın mesleğinin farklılığa neden olup olmadığının belirlenmesi için de varyans analizi yapılmıştır. Farklılığın

farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$).

Araştırma bulgularıyla paralel olarak yapılan bir çok çalışmada da kızların kaygı puan ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu belirlenmiştir (Reynolds and Richmond, 1978; Ök, 1990; Girgin, 1990; Sargın, 1990; Özusta, 1993; Dong et

anlamlı bulunduğu varyans analizlerinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek içinse Tukey HSD testi yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1: Araştırmaya Alınan Çocukların Cinsiyetleri ile Durumluk-Sürekli Kaygı Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve t Testi Sonuçları.

CİNSİYET	N	DURUMLUK KAYGI PUAN ORTALAMASI	SÜREKLİ KAYGI PUAN ORTALAMASI
Kız	300	33.58 ± 0.41	36.48 ± 0.43
Erkek	300	31.73 ± 0.40	34.58 ± 0.42
t TESTİ SONUÇLARI		t = 3.16 p < 0.05	t = 3.20 p < 0.05

Tablo 1 incelendiğinde kız çocukların durumluk-sürekli kaygı puan ortalamalarının erkek çocukların ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. t testi sonucunda

al., 1994; Ronan et al., 1994; Aral, 1997; Gümüş, 1997; Ulutaş, 1999).

Tablo 2: Araştırmaya Alınan Çocukların Kardeş Sayıları İle Durumluk-Sürekli Kaygı Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

KARDEŞ SAYISI	N	DURUMLUK KAYGI PUAN ORTALAMALARI	SÜREKLİ KAYGI PUAN ORTALAMALARI
Tek Çocuk	66	31.55 ± 0.85	34.45 ± 0.84
2-3 Kardeş	386	32.26 ± 0.36	35.13 ± 0.37
4 ve Daha Fazla Kardeş	148	34.17 ± 0.58	37.05 ± 0.65
VARYANS ANALİZİ		F=4.80	F=4.45
SONUÇLARI		p<0.05	p<0.05
TUKEY HSD TESTİ.		Tek çoc.-4 ve fazla çoc.	Tek Çoc.-2-3 kard
SONUÇLARI		2-3 kard.-4 ve faz.kard.	2-3 kard.-4 ve faz.kard

Tablo 2’de çocukların kardeş sayıları arttıkça durumluk-sürekli kaygı puan ortalamalarının da arttığı dikkati çekmektedir. Varyans analizi ile gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak için tukey HSD testi yapılmıştır. Durumluk kaygı puan ortalamalarındaki farklılığın tek çocuk ile 4 ve daha fazla kardeş olanlar ve 2-3 kardeş ile 4 ve daha fazla kardeş olan çocuklardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Sürekli kaygı puan ortalamalarında ise farklılığın tek çocuk ile 2-3 kardeş olanlar ve 2-3 kardeş olanlar ile 4 ve daha fazla kardeş olanlardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Peker (1999) tek çocuk olanlar ile kardeşi olan çocukların durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ile sınav kaygılarını incelediği çalışmasında tek çocuk olanlar ile kardeşi olan çocukların durumluk kaygı puan ortalamalarında fark olmadığını,

ancak tek çocuk olanların sürekli kaygı puanlarının ve sınav kaygısı puanlarının kardeşi olan çocuklardan anlamlı olarak yüksek olduğunu belirlemiştir. Aral (1997) fiziksel istismara uğrayan ve uğramayan çocuklarda kardeş sayısının sürekli kaygı puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğunu tespit etmiş ve farklılığın tek çocuklardan kaynaklandığını saptamıştır. Sargın (1990) da lise 1. ve lise 3. sınıf öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeylerini belirleyip karşılaştırdığı çalışmasında kardeş sayısı arttıkça öğrencilerin kaygı düzeylerinin de arttığını tespit etmiştir. Ulutaş (1999) da on yaş çocuklarının kardeş sayısı arttıkça kaygı düzeylerinin arttığını saptamıştır.

Tablo 3: Araştırmaya Alınan Çocukların Annelerinin Öğrenim Düzeyleri İle Durumluk-Sürekli Kaygı Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

ANNE ÖĞRENİM DÜZEYİ	N	DURUMLUK KAYGI PUAN ORTALAMALARI	SÜREKLİ KAYGI PUAN ORTALAMALARI
Okur –yazar	89	34.25 ± 0.72	36.28 ± 0.79
İlkokul Mezunu	201	33.96 ± 0.51	36.45 ± 0.53
Ortaokul Mezunu	69	33.43 ± 0.87	36.86 ± 0.98
Lise Mezunu	144	30.74 ± 0.54	34.02 ± 0.55
Yüksek Öğretim Mez.	97	30.76 ± 0.67	34.22 ± 0.73
VARYANS ANALİZİ		F=7.68	F=3.89
SONUÇLARI		p<0.05	p<0.05
TUKEY HSD TESTİ	Okuryazar-lise-yüksekokul		ilkokul-lise
SONUÇLARI	ilkokul –lise-yüksekokul		

Tablo 3’de annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuklarının kaygı puan ortalamalarının düştüğü görülmektedir. Gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Durumluk kaygı puan ortalamalarındaki farklılığın anneleri okuryazar, lise ve yüksek okul mezunu olanlar ile ilkokul ve yüksekokul mezunu olan çocuklardan

kaynaklandığı saptanmıştır. Sürekli kaygı puan ortalamalarındaki farklılığın ise anneleri ilkokul ve lise mezunu olan çocuklardan kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Ulutaş (1999) annelerin öğrenim düzeylerinin çocukların durumluk kaygı puan ortalamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olduğunu, farklılığın anneleri lise ve yüksekokul

mezunu olan çocuklardan kaynaklandığını belirlemiştir.

Tablo 4: Araştırmaya Alınan Çocukların Babalarının Öğrenim Düzeyleri İle Durumluk-Süreklilik Kaygı Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

BABA ÖĞRENİM DÜZEYİ	N	DURUMLUK KAYGI PUAN ORTALAMALARI	SÜREKLİ KAYGI PUAN ORTALAMALARI
Okur yazar	19	36.63 ± 1.37	36.74 ± 1.61
İlkokul Mezunu	156	33.84 ± 0.58	36.48 ± 0.59
Ortaokul Mezunu	94	34.09 ± 0.73	36.43 ± 0.81
Lise Mezunu	177	32.37 ± 0.56	35.82 ± 0.55
Yüksek Öğr. Mezunu	154	30.41 ± 0.49	33.54 ± 0.56
VARYANS ANALİZİ SONUÇLARI		F=7.75 p<0.05	F=4.03 p<0.05
TUKEY HSD TESTİ SONUÇLARI		Okur yazar- yüksek ögr. İlkokul- yüksek ögr. Ortaokul-yüksek ögr.	İlkokul-yüksek ögr. Ortaokul-yüksek ögr. Lise- yüksek ögr.

Tablo 4 incelendiğinde lise ve yüksek öğrenim mezunu olan babaların kaygı düzeylerinin diğer gruplardan daha düşük olduğu görülmektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Tablo 3 ve tablo 4 karşılaştırıldığında ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre çocuklarının kaygı düzeylerinde tutarlılık olduğu görülmektedir.

Araştırma bulgularından farklı olarak Varol (1990) lise son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen etmenleri araştırdığı çalışmasında anne-babalarının öğrenim düzeyine göre öğrencilerin kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığını saptamıştır. Fakat Aral (1997) ve Gümüş (1997) ise anne-baba öğrenim düzeyi düştükçe çocukların kaygı düzeylerinin

arttığını tespit etmişlerdir. Ulutaş (1999) da baba öğrenim düzeyinin çocukların sürekli kaygı puan ortalamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olduğunu, farklılığın babaları ilkököl ve yükseköğretim mezunu olan çocuklardan kaynaklandığını belirlemiştir.

Ebeveynlerin öğreniminin artmasıyla beraber kendisiyle, çevresiyle, uyumlu ve kaygı düzeyi düşük çocuklar yetiştirmesini sağlayacağı, bu yüzden öğrenimin en üst kademesinde olan ebeveynlerin çocuklarının kaygı düzeyinin en alt kademesindekine göre daha düşük olacağı beklenmektedir. Araştırma bulguları da anne ve babanın öğrenim düzeyindeki artışın çocuklarının kaygı düzeylerini olumlu yönde etkilediği görüşünü desteklemektedir

Tablo 5: Araştırmaya Alınan Çocukların Annelerinin Çalışma Durumları İle Durumluk-Süreklilik Kaygı Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

ANNENİN ÇALIŞMA DURUMU	N	DURUMLUK KAYGI PUAN ORTALAMALARI	SÜREKLİ KAYGI PUAN ORTALAMALARI
Çalışıyor	124	31.48 ± 0.63	35.35 ± 0.63
Çalışmıyor	476	32.96 ± 0.33	35.58 ± 0.35
t TESTİ SONUÇLARI		t=-2.1 p<0.05	t=-.31 p> 0.05

Tablo 5’ de annenin çalışma durumunun çocukların süreklilik kaygı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olmadığı(p>0.05), durumluk

kaygı düzeylerinde ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olduğu (p<0.05), annesi çalışan çocukların durumluk kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Araştırmaya Alınan Çocukların Annelerinin Meslekleri İle Durumluk-Süreklilik Kaygı Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları. (N=124)

ANNE MESLEĞİ (N=124)	N	DURUMLUK KAYGI PUAN ORTALAMALARI	SÜREKLİ KAYGI PUAN ORTALAMALARI
Eğitim ile İlgili meslekler(öğretmen, okul müd. vb.)	40	30.61 ± 1.08	35.55± 1.15
Sağlık ile İlgili Meslekler(doktor, hemşire, eczacı vb.)	13	30.85 ± 1.56	34.08 ± 1.61
Teknik Alanla İlgili Meslekler(Mühendis, mimar, vb.)	25	32.00 ± 1.02	36.00 ± 1.23
Diğer(İşçi, serbest meslek vb.)	46	32.13 ± 1.22	35.17 ± 1.13
VARYANS ANALİZİ SONUÇLARI		F=0.41 p >0.05	F=0.41 p >0.05

Tablo 6’da çocukların durumluk-süreklilik kaygı düzeylerinde annelerinin mesleklerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılığa neden olmadığı tespit edilmiştir (p>0.05). Araştırma bulgularıyla paralel

olarak Ulutaş (1999) da annelerin mesleğinin çocukların durumluk-süreklilik kaygı puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olmadığını saptamıştır

Tablo 7: Araştırmaya Alınan Çocukların Babalarının Meslekleri İle Durumluk-Süreklilik Kaygı Puanlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

BABA MESLEĞİ	N	DURUMLUK KAYGI PUAN ORTALAMALARI	SÜREKLİ KAYGI PUAN ORTALAMALARI
Eğitim ile İlgili meslekler(öğretmen, okul müd. vb.)	96	30.53 ± 0.65	33.76 ± 0.67
Sağlık ile İlgili Meslekler(doktor, hemşire, eczacı vb.)	83	32.59 ± 0.93	36.25 ± 0.79
Teknik Alanla İlgili Meslekler(Mühendis, mimar, vb.)	305	32.68 ± 0.38	35.83 ± 0.42
Diğer(İşçi, serbest meslek vb.)	50	34.10 ± 1.09	35.00 ± 1.13
VARYANS ANALİZİ SONUÇLARI		F=3.47 p<0.05	F=2.41 p>0.05
TUKEY HSD TESTİ SONUÇLARI		Eğitim ile ilg.mes.- Eğitim ile ilg.mes.	Teknik alan.ilg.mes.- Diğer mes.

Tablo 7’de çocukların sürekli kaygı düzeylerinde babalarının mesleklerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılığa neden olmadığı ($p>0.05$), fakat durumluk kaygı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılığa neden olduğu ($p<0.05$) görülmektedir. Farklılığın babaları eğitim ile ilgili meslek sahibi olanlar ile teknik alan ile ilgili meslek sahibi olan çocuklardan ve babaları eğitim ile ilgili meslek sahibi olanlar ile diğer meslek gruplarında olan çocuklardan (işçi, serbest meslek vb.) kaynaklandığı belirlenmiştir.

Bireyler meslekleriyle günlerinin yarısını geçirmektedirler. Anne ve babanın mesleklerindeki gerilimi, çocuğun ebeveyni düzenli görebilme durumu, meslekteki başarı veya başarısızlık, mesleğin getirdiği avantajlar ve dezavantajlar, toplumun mesleğe bakış açısı, yapılan işin niteliği onların çocuklarına karşı tutumlarını etkileyebilmektedir. Bu açıdan, araştırmada annenin çalışma durumunun ve anne mesleğinin çocuklarının kaygı düzeylerinde farklılık yaratmaması sevindirici bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Ulutaş (1999) da araştırmasında babanın mesleğinin çocukların sürekli kaygı puan ortalamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olduğunu, farklılığın babaları memur ve işçi olan çocuklardan kaynaklandığını belirlemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk her yaşta farklı kaygılar yaşayabilmektedir. Çocukluk yıllarında bir çok davranış bozukluğunun yanısıra duygusal bir rahatsızlık olan patolojik kaygı belirtileri de gözlenebilir. Çocuğun temel gereksinimlerini karşılayan anne ve babası iyi gözlem yaparlarsa çocuğun kaygılanmasına neden olan etmenleri rahatça görebilirler. Örneğin oyun sırasında canlandırdığı roller, arkadaşları arasında geçen konuşmalar ve sıkça yaptıkları şikayetlerle çocuğun kaygılı davranışlarını gözleyebilirler.

Bu araştırma cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba öğrenim düzeyi, annenin çalışma durumu, anne ve baba mesleği gibi değişkenlerin çocukların durumluk-sürekli kaygı puanlarında farklılığa neden olup olmadığı belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir;

- Kız çocuklarının durumluk-sürekli kaygı puan ortalamalarının erkek çocukların kaygı puan ortalamalarından yüksek olduğu,
- Çocukların kardeş sayısı arttıkça durumluk-sürekli kaygı düzeylerinin arttığı,
- Anne ve baba öğrenim düzeyi arttıkça durumluk-sürekli kaygı düzeyinin azaldığı,
- Anneleri teknik alan ile ilgili meslek sahibi olan çocuklar ile babaları sağlık ile ilgili meslek sahibi olan çocukların sürekli kaygı puan ortalamalarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bulgular çocukların kaygı düzeylerinde cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba mesleği gibi değişkenlerin farklılık yarattığını göstermektedir. Bu bulguları göz önüne alarak ebeveynlere ve eğitimcilere bazı öneriler verilebilir.

- Ebeveynler çocuklarının cinsiyetlerine ve sahip oldukları çocuk sayılarına göre farklı bir tutum sergilememeye özen göstermelidirler. Tüm çocuklarına aynı ilgi ve sevgiyi göstermeye çalışmalıdırlar.
- Kaygının öğrenilen bir duygu olduğunu göz önüne alarak, çocuk doğduğu andan itibaren kaygılı düşünceler, tutum ve davranışlarla değil, sevgi ve güven duygusu içinde yetiştirilmeye çalışılmalıdır. Kaygıyı artıracak anne-baba tutumları yerine hoş görülme ve tutarlı tutumlar sergilenmelidir.
- Kaygı halini yaşayan çocuğun duygusu küçümsenmeden çocuğun

duygularını anlatarak rahatlamasına fırsat verilmelidir. Gerektiğinde çocukla konuşarak olayları algılaması sağlanmalıdır.

- Çocuk kardeşinin doğumu, yeni bir eve taşınma, okula başlama veya başka bir okula geçiş yapma gibi günlük

yaşantılarından farklı olan durumlara önceden hazırlanmalıdır. Değişikliğin neden gerektiği ve yeni durumda onu neler beklediği ile ilgili konuşulabilir. Açıklamalar yapılarak çocuğun bu durumlara hazırlanması onun kaygısını azaltacaktır

KAYNAKLAR

- Aral, N. (1997). **Fiziksel İstismar ve Çocuk**. Ankara: Tekışık Veb Ofset Tesisleri.
- Çevik, A. (1993). **Yaygın Anksiyete Bozukluğu Kliniği**. II. Anksiyete Bozuklukları Sempozyumu Kitabı. Yayın Sorm: Doç. Dr. Orhan Doğan. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Basımevi.
- Çifter, İ. (1985). **Psikiyatri I**. Ankara: Gata Eğitim Yayınları No:6.
- Işık, E. (1996). **Nevrozlar**. Ankara: Kent Matbaası.
- Dong, Q., Yang, B. and Ollendick T.H. (1994). "Fears in Chinese Children and Adolescent and Their Relations to Anxiety and Depression". **Journal of Child Psychology and Psychiatry**, 35(2):351-363.
- Geçtan, E. (1995). **Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. Basım.
- Girgin, G. (1990). Farklı Sosyo-Ekonomik Kesimden 13-15 Yaş Grubu Öğrencilerinde Kaygı Alanları ve Kaygı Düzeyinin Başarıyla İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi(basılmamış). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Gümüş-Eren A. (1997). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ök, M. (1990). 13-15 Yaş Grubu Ortaöğretim Öğrencilerinde Kaygı Düzeyi. Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Öner, N., Lecompte, A. (1983). **Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. No: 333.
- Özusta, Ş. (1993). Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinin Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Yüksek lisans tezi (basılmamış).Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Peker, M. R. (1999). **Tek Çocuk Olanlar ile Kardeşleri Olan Çocukların Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sınav Kaygıları**. 8. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Program ve Bildiri Özetleri El Kitabı.
- Reynolds, C. R. and Richmond, B. (1978). "What I Think and Feel: Received Measure of Children's Manifest Anxiety". **Journal of Abnormal Child Psychology**, 6:271-280.
- Ronan, K. R., Kendall, P. C. and Rowe, M. (1994). "Negative Affectivity in Children". **Cognitive Therapy and Research**, 18(6);509-528.
- Sargın, N. (1990). Lise I, ve Lise III, Sınıf Öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeylerinin Belirlenip Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Sims, A. and Owen, D. (1993). **Psychiatry**. Sixth edition. London: Bailliere Tindal Limited.
- Ulutaş, İ. (1999). İlköğretim Okullarına Devam Eden On Yaş Çocuklarının Denetim Odağı ve Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Varol, Ş. (1990). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmeler. Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Zaichkowsky, L. D., Zaichkowsky, L.B., and Martinec, T.J. (1980). **Growth and Development**. U.S.A.: The C. V. Mosby Company.